

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Батаршев А. Психология индивидуальных различий: От темперамента – к характеру и типологии личности. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 256 с.
2. Гундорова Т. *Femina Melancholica*: Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. – К., 2002. – 272 с.
3. Зборовська Н. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури. Монографія. – К.: Академвидав, 2006. – 304 с.
4. Кобилянська О. Дещо про ідею жіночого руху / Відчит Ольги Кобилянської на зборах «Товариства руських жінок на Буковині» // Кобилянська О. Твори: В п'яти томах. – Т.5. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1963. – С.151–157.
5. Кобилянська О. Твори: В п'яти томах. – Т.5. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1963. – 768 с.
6. Кобилянська О. Слова зворушеного серця: Щоденники; Автобіографії; Листи; Статті та спогади / Упоряд., передм. Ф. П. Погребенника. – К.: Дніпро, 1982. – 359 с.
7. Костюк Г. Записники Володимира Винниченка // Винниченко В. Щоденник: У 2-х т. – Том 1 (1911–1920) / Ред., вступ. ст. і примітки Григорія Костюка. – Едмонтон; Нью-Йорк: Канадський інститут українських студій: Комісія УВАН, 1980. – 500 с.
8. Левченко Г. Психоаналітична інтерпретація прози Ольги Кобилянської / Автореф. дис. на здобуття вчен. ступ. канд. філол. наук. – К., 2005. – 20 с.
9. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі: Монографія. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К., 1999. – 447 с.
10. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. Монографія. Видання друге, доповнене й перероблене. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. – 392 с.
11. Фрейд З. Інтерес к психоанализу: Сборник / З. Фрейд: пер. с нем. – Мн.: «Попурри». 2006. – 592 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Михида Сергій Павлович – кандидат філологічних наук, професор кафедри української літератури КДПУ ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми психології творчості, літературний процес кінця XIX – початку XX століття, теорія літератури.

ІВАН МАЗЕПА В ІСТОРИЧНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ ЄВГЕНА МАЛАНЮКА

Володимир ПАНЧЕНКО (Київ)

Об'єктом дослідження є дві статті Є. Маланюка про гетьмана Івана Мазепу – «Трагічний гетьман» (1923) та «*Illustrissimus Dominus Mazepa*» (1959). Автор трактує їх як історичну публіцистику. У ній презентовано Маланюкову візію Мазепи, його доби, а також проєкції подій початку XVIII ст. на подальшу українську історію.

The object of the investigation is two articles of E. Malanuk about the hetman I. Mazepa – «The tragic hetman» (1923) and «*Illustrissimus Dominus Mazepa*» (1959). The author interprets them as the historical publicism. There is Malanuk's image of Mazepa, his period and also the projections of the events of the beginning of the XVIII century to the further Ukrainian history.

У вірші 1932 року «До портрета Мазепи» Євген Маланюк назвав гетьмана Мазепу Сивим Марсом козацького Риму¹. Всі найголовніші,

найдорожчі слова й мріяння вкладено було поетом у цю патетичну характеристику. Мазепа-Марс і Гетьманщина-Рим – що могло бути бажанішим для Маланюка, який тужив за своїм, українським, «Римом», за втраченою короткочасною державністю? Старшина армії УНР, він у листопаді 1920 р. пережив трагедію *ісходу*, а потім змушений був стати політичним емігрантом, мешкати в Польщі, Чехії, з повоєнного часу – у США, де й помер у 1968 р.

Сорок вісім років поза Україною – і з постійним болем за Україну...

Раз у раз він повертався подумки до «безнадійно імлістого листопадового дня над Збручем», коли переможена українська армія «згідно з якимсь там параграфом «міжнародного» права віддавала зброю». Спомин мав вигляд як апокаліпсису: «Востанне гупали ще наші гармати, щоб за годину збільшити могильну купу мертвого заліза по другім боці трагічної річки. Востанне йшла до атаки, забезпечуючи обеззброєння своєї армії, наїжачена шаблями наша кіннота, щоб за хвилину нашвидку докинути їх до спільної зброєвої могили... Було щось несамовито страшне в тім добровільнім роззброєнні, щось значно гірше від звичайного обеззброєння поконаних і щось близьке до страшної процедури деградації вояка. Це був символ якби прилюдного позбавлення народу його мужескості. І – щонайтрагічніше – вояки в більшості свідомі справжнього сенсу події: якийсь юнак плакав вголос, не стидаючись, як жінка; хтось гарячий і лихий на все – дзвінко ламав гнучку крицю і з міцним прокльоном кидав уламки в Збруч; хтось побожно цілував святе залізо, прощаючись з ним, як з нареченою. А багацько – уникали дивитися у вічі і похмуро-терпляче чекало на кінець макабричної церемонії.

Хто пережив той день 21 листопада 1920 року, той не міг би за жодну ціну пережити його вдруге. І хто зна? – чи, опинившись в тій ситуації ще раз, не знайшов би він іншого, менш жахливого і більш простого виходу з неї.

Голодний крик «зброї» – з короткими перервами позірного доситу – протинав всі три роки воєнної нашої боротьби, щоб врешті захлинутися спазмою муки добровільного віддання зброї, вистражданої, часто здобутої в бою і боєм освяченої» [Цит. за: 1, с. 100–101].

Таке в нашій історії уже було. «1920 рік так подібний до 1709», – написав Є. Маланюк невдовзі після апокаліпсису. Тоді, 1923-го, він, як і тисячі інтернованих українських вояків, перебував у таборі Щипйорно під Калішем. Табір був розташований на 7–8 десятинах землі; з трьох боків його огорожено дротом, з четвертого – дощатим навісом. Піщаний ґрунт; жодного дерева; вкриті толем бараки з дерев'яними нарами, шпиталь, церква і клуб. Ото й була «таборова республіка» з населенням понад п'ять тисяч осіб.

Там Євген Маланюк і написав свою найпершу статтю про Мазепу – «Трагічний гетьман» [2]. Природно, у ній багато аналогій. Табір у

Щипйорно змушував думати про табір Карла XII і Мазепи в Бендерах: «Так подібні сучасні обставини до тамтих. Так подібні ми, сучасна еміграція українська, до Мазепиної еміграції 1709 року».

Пишучи про Івана Мазепу 1923 р., Маланюк шукав відповіді на головне питання: «Чому? Чому ми програли?» І саме тому його думка настирливо поверталася до подій 1708–1709 рр.

Він ніскільки не сумнівався в правоті гетьмана. Уважав його *геніальним*, а причину поразки вбачав у «фатальному нерозумінні широкими верствами українського народу своїх національних завдань у найбільш критичні моменти історії нашої». Ідеться, як бачимо, про *критичні моменти*, – не тільки про випадок Мазепи. Маланюк згадує Івана Виговського й Петра Дорошенка, яких «широкі версти» так само не зрозуміли, оскільки їм, по-перше, забракло «державного інстинкту», по-друге, ментальність українська тяжіє до «отаманщини» (Є. Маланюк називає її ще «одвічною стихійно-кочовою волею до сваволі»). І ніщо не в силі зупинити руйнівний шал «отаманщини» – навіть зовнішні загрози! Навіть «напади хижаків-сусідів, які періодично приходять на Україну, нищать, палять, гвалтують і дають місце слідуєчому хижакові». Тут знову з'являються в Маланюка несподівані зближення-паралелі: у XVII столітті він знаходить тогочасних «Волохів і Затонських», а в XX – «нащадків» Івана Брюховецького, «першого «бояріна московського» з українців». Хиби національної ментальності, каже Євген Маланюк, дивовижно тривкі. Минають століття – а вони все не зникають!

Назвавши дві національні вади, Маланюк не ставить крапку у своєму діагнозі «одвічної хвороби народу українського». Він стверджує, що є ще й третя, і то найголовніша, – «мікроб невільництва московського, мікроб московської розхристаности, безпринципности, нігілізму (нащо, мовляв, держава? тільки б був спокій)». Цей «мікроб» породжує яничарство, зрадництво.

Тема ця тяжка, і, може, навіть вічна...

Євген Маланюк сказав багато гірких і чесних слів про те, що заважало українцям (у часи Мазепи й після нього) стати на ноги. Не обійшов він у своїй статті й проблеми «двох берегів», Правобережжя і Лівобережжя. За Маланюком, ці «частини єдиної України» «наповнені двома різними психологічними змістами» – українським і малоросійським. «Правий берег ще живе державними традиціями, в ньому стільки західно-європейських впливів, у ньому більш українського.

Лівий берег – більше приспаний Москвою; в ньому скорше автономічні, ніж державні традиції, в ньому більш московсько-східних впливів, він більше – малоросійський», – цей висновок означав, що будівництво задуманої Мазепою держави було ускладнене браком національної консолідації (як ускладнене воно колізією «двох берегів» і подосі!).

Є. Маланюк не сумнівався в тому, що «Мазепа із самого початку (курсив мій. – В. П.) свого гетьманування пішов поступово, консеквентно, але дипломатично тонко до виборення самостійності». То була його принципова позиція: Мазепа – державник, а не кон'юнктурник, який начебто «хотів іти слідами Самойловича, а самостійником і «мазепинцем» його зробили обставини».

Аргументи Маланюк знаходив, передусім, у походженні й вихованні Івана Мазепи, у традиції, ним успадкованій. «Смішно ж було б припустити, навіть відкидаючи патріотизм Мазепи, що оце така виразна індивідуальність, як Мазепа, такий з традиції володар, із походження і виховання – аристократ, з освіти – дипломат і стратег міг би оце так спокійно погодитися на ролю якогось васала малограмотного царя напівдикой Московщини, до якої з погордою і посмішкою ставилася вся Європа, а значить, в тім числі і верства суспільності, з якої вийшов Мазепа! – переконував Євген Маланюк, додаючи: – Але Мазепа, крім того, був ще й патріотом. І то не в тім розумінні, як це уявляють собі тепер – себто носити жовтоблакитну стрічку, або б'ючи себе в груди, освідчувати, що я, мовляв, українець, ні! – Мазепа ним був з діда з прадіда, від самої землі української, яко нащадок славного роду полковників Білоцерківських, – із молоком матері він усмоктав в себе оту стихійну, непереможну, абсолютну любов до батьківщини, яка ушляхетнена освітою і вихованням, перетворює всякого українця в абсолютного самостійника, для котрого першою метою, першою думкою, першим і останнім зітханням є Самостійна Українська Держава».

Втім, аргументи на користь свого висновку про Мазепу-державця Є. Маланюк шукав не тільки в ментально-психологічній сфері (у його інтерпретації вона не вільна від містики!), а й у діяннях гетьмана. «Необчисливо великими» уважав він «культурно-дипломатичні добутки» Мазепи, свідченням чого було будівництво храмів, шкіл, підтримка Київської академії, а в 1707 р. – «надзвичайно зручне приєднання Правобережжя всупереч Петру I, який дуже боявся Польщі». Отримавши разом із булавою тяжку спадщину, Мазепа будував свою Гетьманщину за європейським зразком, виступаючи в ролі «просвіченого володаря». Маланюк захоплювався його будівничим талантом. Проте й співчував гетьману, нарікаючи на отриману ним тяжку спадщину, на васальну залежність від Московії, хиткість старшини й «народне нерозуміння ваги часу».

Однак серед аргументів Є. Маланюка, якими він обґрунтовує своє твердження про те, що Іван Мазепа був державцем від самого початку, є ще один, на який рідко звертають увагу історики. Маю на увазі *Мазепину «Думу» 1698 року*.

Безперечно, вона є літературним твором. Смісловою домінантою «Думи» є гостре переживання національної роз'єднаності України, її фатальної «багатовекторності»її не менш фатальної незгоди поміж

«синами». Ліричний голос у цьому творі Мазепи – то голос державного мужа, який журиться і вболіває, бачачи всі ті незгоди між своїми, а водночас – закликає «синів» схаменутися, згадати про силу єдності, зрештою – про *право шаблі*, коли йдеться про захист *вольностей*.

Є. Маланюк увів до статті повний текст «Думи», даючи своїм читачам 1923 року змогу перейнятися болем і пафосом Мазепиного творіння:

Всі покою щиро прагнуть,
А не в єден гуж всі тягнуть;
Той направо, той наліво,
А все, браття, тото диво!
Не маш любви, не маш згоди
Од Жовтої взявши Води,
През незгоду всі пропали.
Самі себе звоювали.

Так «Дума» починається. Закінчується ж – енергійною спонукою до відповідальності й єднання, нагадуванням полковникам про «матку» (Україну), віру та вольності – найвищі цінності, порівняно з якими амбіції і захланність – ніщо:

Нуте врагов, нуте бити!
Самопали набивайте,
Острих шабель добувайте,
А за віру хоч умріте,
І вольностей бороніте!
Нехай вічна буде слава,
Же през шаблі маєм права!

«Же през шаблі маєм права»... Ці останні слова були, поза сумнівом, особливо близькі старшині Євгену Маланюку, який так само не раз думав про втрачене *право шаблі*. Зрештою, близькою йому була «Дума» як ціле, як могутній виплеск душі й розуму Мазепи, що поєднав вартості художнього твору – і блискучої пам'ятки української політичної думки самісінького кінця XVII ст. Чи варто сумніватися, що в «Думі» поет Євген Маланюк побачив *психологічний портрет гетьмана Мазепи, його сповідь і політичну програму?*

А ще Мазепина «Дума» мала б навіяти йому гімназійний спомин про «Слово о полку Ігоревім». Усе мовби повторювалося, нагадуючи про тяглість історичного фатуму: княжі міжусобиці у XII ст. – незгоди «синів»-полковників у XVII – «отаманщина» 1919–1920 років...

Мазепа в статті Є. Маланюка – ідеальний герой. Часом він нагадує неординарних і самотніх героїв романтичної літератури, надто ж якщо брати до уваги наполегливо акцентовану автором колізію між провідником – і «черню».

«Трагічний гетьман» – це *історична публіцистика*, і цілком очевидно, що вчений люд знайшов би що закинути авторові статті. Доводив би, що

історичний Мазепа був не зовсім такий (а то й зовсім не такий), як у Маланюка. По-іншому трактував би еволюцію гетьмана-політика, сумніваючись у тому, що Мазепа був державником “від самого початку», себто – з моменту отримання булави. Захищав би «Лівий берег» від закидів щодо «малоросійства» (адже саме Лівобережжя дало цілий шерех потужних імен в українській політиці й культурі). Уточнював би твердження Є.Маланюка про те, що Мазепа хапався «за той кінець нашої зовнішньої політики, що його тримав Великий Богдан» (Порта-Швеція).

Втім, якраз останню тезу вчений люд, може б, і не чіпав: адже хто там із наших істориків спеціально досліджував цю вкрай важливу проблему – «Зовнішня політика Івана Мазепи і Богдана Хмельницького» – у порівняльному аспекті? Хоча дослідити її таки варто, тим паче, що нині не бракує політиків і політехнологів, яким дуже подобається протиставляти Хмельницького – Мазепі.

Одне слово, Євгена Маланюка варто читати не як кандидата історичних наук, а як самодостатнього мислителя, публіциста, котрий мав цілком оригінальну візію історії, в т.ч. й Мазепинської доби.

Він і в наступному своєму есеї про гетьмана – «*Illustrissimus Dominus Mazera*» (листопад 1959 р., коротке доповнення – березень 1960 р.) – не відмовився від публіцистики. Проте цього разу Маланюків аналіз відчутно прискіпливіший і, зрештою, глибший. Уже не так тисне на автора безпосередній гіркий досвід поразки 1920 року; вільніше почувасться він у просторі історіософії та культурології; і Мазепа його вже ніяк не схожий на ідеального романтичного героя.

Проте починає Є. Маланюк усе ж не з Мазепи, а з Петра I. Яка люта інвектива вихопилася з його вуст! Не знаю, хто ще так безжально писав про російського імператора, як Маланюк: «розпусний варвар, півграмотний дикун, кат-аматор, убийник власного сина, ругатель Віри Христової, безсоромний гвалтівник церкви», «цар-антихрист», «найпідліший із підлих лицедіїв історії», «махер масового душоубства», «гієна чистого поля бою», «людська потвора»... [3]. Тим більше вражає після всіх цих слів той парадокс історії, про який, власне, й веде мову Євген Маланюк: плин часу багато чого змиває, а злочини починають іменуватися подвигом. Переможців – не судять, навіть якщо вони «з ніг до голови заляпані кров’ю подоланих». Судять – переможених.

І є ще така ірраціональна річ, як страх. Маланюк не проминув можливості нагадати, як тріумфально зустрівач Петра I західний світ одразу після «цвинтариська Полтави», коли той подався в «перестрашену Європу», «щоб чимскоріше зарепрезентувати (Європі. – Є. П.) новоявленого кандидата в «імператори»; як розсипався у хвальбі одописець Михайло Ломоносов, порівнюючи Петра I з Богом... Маланюкова нестримна лють на адресу Петра I народжена з протесту проти славослів’я та страху, а найперш

– із праведного у своїй суті почуття гніву, в якому закумуляовано всі українські поразки та кривди.

У його люті чути гул збунтованого почуття свободи.

Безперечно, пишучи про «коронованого ката» й «коровану повію», Є. Маланюк добре пам'ятав Шевченкові інвективи, адресовані Петру I і Катерині II. Він їх теж згадує в тексті статті. Тарас Шевченко взагалі незримо присутній у Маланюкових роздумах про Мазепу. Його поезія – джерело тієї інтертекстуальності, яка раз у раз дає про себе знати, – як ось хоч би в образі «безверхої землі». «Дух Руїни – це був старий, навіть древній дух цієї безверхої землі», – пише Є. Маланюк, не сумніваючись, що його читач одразу згадає Шевченкового «козака безверхого», себто – безголового, нерозумного, а може, ще й такого, що не має над собою доброго ватажка.

Від Шевченка (значною мірою від Шевченка!) в Маланюка – дух гострої, часом пекучої національної самокритики. А водночас – і рішуче неприйняття імперськості з її цинізмом, захланністю і зневагою до Іншого.

Добре обізнаний із традицією творення з допомогою літератури російського великодержавного міфу, Євген Маланюк творить *антиміф*. Він полемізує, і то не тільки з «бувшим студентом Могиляно-Мазепинської Академії» Михайлом Ломоносовим, а й із Олександром Пушкіним («одним з найбільших майстрів слов'янської поезії!»), чию поему «Полтава» називає «вікопомним зразком коктейлю брехні й майстерства, таланту й плазування, натхнення й самогвалту».

Пушкін теж незримо присутній у статті Маланюка – як співторець *міфу* про божественного Петра і зрадника Мазепу. Чимало з того, що сказано Євгеном Маланюком про Петра I і Мазепу, сказано *всупереч* Олександру Пушкіну.

Щоправда, він і гетьману Івану Мазепі цього разу докоряє. Ось найголовніші, з погляду Маланюка, помилки Мазепи:

- недооцінка царя Петра на старті його політичної кар'єри і «самоотверженна», «позначена кров'ю нещасного Петрика», лояльність до Москви («протягом свого першого десятиліття»);
- арешт і «морально убійче заслання на Сибір» популярного в народних масах Семена Палія;
- тактичні прорахунки 1707–1708 рр., коли Дон був охоплений повстанням під проводом К. Булавина (Мазепа, вважав Маланюк, не скористався сповна сприятливим ходом подій, тим паче, що Булавина підтримала Запорізька Січ);
- брак «Богданової пристрасті влади», «жаги упокорення й оволодіння»; помилки на рівні політичної інтуїції, «шостого чуття».

І все ж, Мазепа в Маланюка – велична, епохальна постать. «Це був досвідчений державний муж, зручний політик, досконалий дипломат, а, головне, старий, з величезною практикою воєначальник і полководець, який

аджеж умів мислити стратегічно і стратегічно передбачати», – пише Є. Маланюк. Він і високих слів не цурається, називаючи гетьмана «одним із найосвіченіших людей доби», «Великою Людиною», наділеною «характером, що був зітканий ... із криці і шовків». Але головне все ж таки ось це: *Мазепа – стратег*. І саме під цим кутом зору Маланюк з величезним пієтетом говорить про «культурне будівництво як псевдонім будівництва державного», про повагу гетьмана до освіти, інтелекту, духу. По суті, Мазепа був *творцем Доби*. Він, як мало хто, розумів важливість перетворення населення – в «моноліт Нації». І саме тому плекав Київську Академію, дбаючи, щоб вона стала «модерним університетом», підтримував церкву, мистецькі таланти. Маланюк каже: Мазепа вів «боротьбу за молоде покоління».

Це одна з ключових думок автора статті «*Illustrissimus Dominus Mazera*». Іван Мазепа вперто будував свою Гетьманщину, закладаючи фундамент «мазепинства». Програвши Петру I, він передавав майбутньому Добу. Тому його поразка 1709 року насправді була «поразкою-перемогою».

«Феноменальна, якась аж телескопічна історична далекозорість», – ось чим захоплює Маланюка Іван Мазепа. І 3 березня 1960 року він, Євген Маланюк, робить доповнення до своєї статті (написаної, до речі, в контексті 250-річчя Полтавської катастрофи!). У цьому своєрідному «епілозі» йдеться про «обудження зі «смертного сну», про «мазепинське опритомнення» року 1917-го, коли «приспана» Україна стрепенулася; у її крові озвався крові гул волі. Вельми уважний до містики історії, Євген Маланюк убачав у феномені українського *обудження* триумф тягlostі, неубієнності національного духу.

Перед його внутрішнім зором постійно був великий екран історії, біля якого він «чаклував», шукаючи лінії зв'язку між минулим і теперішнім, екстраполюючи пережитий досвід – у майбутнє. Щось гіпнотизерське було в тому його «чаклуванні», навіюванні, у прикликанні до життя тих сил національного організму, яких, здавалося б, цей організм і сам уже від себе не очікує. У статті «*Illustrissimus Dominus Mazera*» він написав про гетьмана, що його «титанічна велич» полягала «в змаганні з фатальним нуртом історії, з самим її фатумом». Євген Маланюк теж змагався з фатумом. І в цій боротьбі Іван Мазепа, сивий Марс козацького Риму, був його незрадливим спільником.

ПРИМІТКИ

¹ У Євгена Маланюка є ще один вірш, героєм якого виступає Мазепа (послання «Марії Башкирцевій», датоване 27 червня 1927 р.). Поетична фантазія автора зводить гетьмана ... у танці з художницею Марією Башкирцевою:

І мить страшна,
Бо сам Ясновельможний
Під зором Мотрі, заздрісно-дівоchim,

Повільно і непереможно
Звабливо зводить очі
І – раптом! Випроставши стан –
Юнацьким кроком
З Вами
В тан!
І оплесків грозивий ураган
Зливається в нестерпне сяйво: слава!

Маланюкова «фантазія» має підстави в тому, що Марія Башкирцева була землячкою Мотрі Кочубей: до 12-річного віку вона жила в батьківському маєтку Гавронці біля Диканьки.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Куценко Л. Dominus Маланюк: тло і постать. – К., 2002. – 368 с.
2. Маланюк Є. Трагічний гетьман // Наша зоря. – Ланцут (Польща). – 1923. – ч. 31–32. – С. 8–9. 1997 року стаття Є. Маланюка передруковувалася у кіровоградському журналі «Вежа» (№ 6–7) – за цією публікацією я її й цитуватиму.
3. Маланюк Є. Illustrissimus Dominus Mazepa. Тло і постать // Маланюк Є. Книга спостережень. – Т. 2. – Торонто, 1966. – С. 207. Стаття цитується за цим виданням без подальшого зазначення сторінок.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Володимир Євгенович Панченко – доктор філологічних наук, професор національного університету «Києво-Могилянська академія», головний редактор інтернет-видання «ЛітАкцент». Заслужений діяч науки і техніки України.

Наукові інтереси: історія української літератури XIX–XXI ст.

СТАНОВЛЕНИЕ И СМЫСЛОВОЙ МАСШТАБ ОБРАЗА ЕВГЕНИЯ В ПОЭМЕ А. С. ПУШКИНА «МЕДНЫЙ ВСАДНИК»

Андрей ПЕРЗЕКЕ (Кировоград)

У статті розглядається складний творчий шлях Пушкіна до створення образу Євгенія як героя нового типу в російській літературі та поетика його зображення.

The research paper deals with Pushkin's complicated way towards the creation of Eugene's image as a hero of a new type in the Russian literature and the poetics of its depicting.

Цель настоящей статьи заключается в изучении динамики становления и семантической наполненности образа «бедного» Евгения из последней пушкинской поэмы в системе аспектов, недостаточно изученных современным пушкиноведением.

Через неоконченную поэму «Езерский», черновики, к окончательному варианту «Медного всадника» пролегает творческий поиск Пушкиным